

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 1349

van **MIEKE SCHAUVLIEGE**

datum: 9 september 2021

aan **ZUHAL DEMIR**

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

Utexbel Ronse - Verontreiniging bedrijfsafvalwater

Op 10 september 2020 verwierp de Raad voor Vergunningsbetwistingen de vordering tot vernietiging van de omgevingsvergunning van het bedrijf Utexbel in Ronse (vestiging Ninovestraat). Het bedrijf wordt verplicht om een saneringscontract af te sluiten met Aquafin. Het uiteindelijke doel van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) en Aquafin is om het bedrijf een bijdrage te laten betalen om zijn bedrijfsafvalwater - dat eerst aan bepaalde normen moet voldoen - aan te sluiten op de rioolwaterzuiveringsinstallatie (collector Beekstraat).

Heel recentelijk liet OVAM (Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij) de waterbodem en de oevers van de Molenbeek in Ronse analyseren naar POP (persistent organic pollutant) en EP's afkomstig van de textielnijverheid gevestigd langs de Molenbeek. Uit dit onderzoek blijkt dat er een probleem is vastgesteld met gebromeerde brandvertragers (polybroomdifenylethers). In een staal van de waterbodem zijn ecotoxicologische grenswaarden overschreden. Vlaamse triggerwaarden voor waterbodem zijn voor BDE-209 en BDE-28 overschreden. Ook voor PFAS (poly- en perfluoralkylstoffen) rees er een probleem. Ter hoogte van twee staalnameplaatsen van de oever van de Molenbeek gelegen in agrarisch gebied en in de nabijheid van agrarisch gebied is de toetsingswaarde bodemsaneringsnorm voor dit bestemmingstype overschreden met een maximale overschrijdingsfactor van 31,6. Op basis daarvan werd een aantal voorzorgsmaatregelen aangekondigd.

Vooraf de combinatie tussen PFAS en de gebromeerde brandvertragers is zorgwekkend.

Over Utexbel

1. M.b.t. Aquafin

- a) Welke wettelijke verplichtingen heeft Aquafin inzake sanering?
- b) Welke wettelijke verplichtingen heeft Aquafin inzake rapportering?
- c) Behaalde Aquafin de doelstellingen tot nu toe?
- d) Welke stappen neemt de Vlaamse overheid als Aquafin haar doelstellingen niet behaalt? Welk gevolg wordt daaraan gegeven?
- e) Is de 'verplichting' om een saneringscontract af te sluiten via de vergunningsaanvraag een maatregel die afdwingbaar is?

- f) Wat is de huidige stand van zaken m.b.t. het afsluiten van het saneringscontract (Utexbel vestiging Ninovestraat)/Aquafin?
 - i. Werd er een contract afgesloten?
 - ii. Wat zijn de voorwaarden?
 - iii. Wat zijn de kosten van de sanering? En hoe zijn deze kosten over de partijen verdeeld?
 - iv. Werd de waterzuivering reeds uitgevoerd?
 - v. Is een aankoppeling aan RWZI-collector Beekstraat al aan de orde (RWZI: rioolwaterzuiveringsinstallatie)?
 - g) Over welke instrumenten beschikt Aquafin als blijkt dat Utexbel niet aan de afspraken en verplichtingen inzake waterzuivering en afkoppeling voldoet?
 - h) Is het volgens de minister de taak van de overheid om de zuivering van het bedrijfsafvalwater van Utexbel op te nemen?
2. De vervuiling door Utexbel sleept al jaren aan.

Overweegt de minister de mogelijkheid om ambtshalve op te treden, en zo te zorgen voor de hoognodige aansluiting op de RWZI? Zoals de minister ambtshalve heeft opgetreden bij de vervuiling door het bedrijf Nyrstar in Limburg?

3. Wat zijn de volgende juridische stappen in het dossier Utexbel? Welke stappen worden er ondernomen na het proces-verbaal door de afdeling Handhaving van het Departement Omgeving?

M.b.t. de resultaten van het onderzoek van de waterbodem

4. Hoe verklaart de minister dat er op het vlak van PFAS een overschrijding tot 31,6 keer de bodemsaneringsnorm is vastgesteld, terwijl bijvoorbeeld de lozingsaanvraag van Utexbel op het vlak van PFAS/PFOS (perfluorooctaansulfonaat) geen extra voorwaarden vraagt? Is dit louter toe te schrijven aan historische vervuiling? Of zijn er aanwijzingen dat er PFAS illegaal geloosd zijn? Zo ja, welke overschrijdingen werden er vastgesteld? En in geval van overschrijdingen, bij welke bedrijven in de omgeving werd dit vastgesteld?
5. Welke verdere stappen zullen worden ondernomen?
- a) Worden er monitoringsprojecten opgestart rond de gezondheid van omwonenden? Zo ja, welke stappen worden concreet ondernomen? Zullen bloedstalen voor werknemers en omwonenden afgenomen worden? Is er daarover overleg met Agentschap Zorg en Gezondheid?
 - b) Wordt de opmaak van een beschrijvend bodemonderzoek opgelegd en opgestart? Zo ja, wat is de scope van het beschrijvend bodemonderzoek en aan wie wordt dit opgelegd?
 - c) Hoe zal OVAM ervoor zorgen dat de saneringskosten verhaald worden op de (historische) vervuilers? Welke concrete stappen worden nog ondernomen bovenop het opstarten van het beschrijvend bodemonderzoek?
6. De combinatie van gebromeerde brandvertragers en PFAS kan mogelijk leiden tot een toxische cocktail.

Welke stappen worden ondernomen om deze interactie verder te onderzoeken? Welke maatregelen worden genomen? Hoe werd met dit cocktaileffect rekening gehouden in de milieuvergunning?

ANTWOORD

op vraag nr. 1349 van 9 september 2021

van **MIEKE SCHAUVLIEGE**

1. a) Aquafin is opgericht door het Vlaamse Gewest om de rioolwater-zuiveringsinfrastructuur in Vlaanderen verder uit te bouwen, te exploiteren en te financieren. Aquafin vangt in hoofdzaak huishoudelijk afvalwater van de gemeentelijke riolen op in collectoren en voert het naar zuiveringsinstallaties, waar het wordt behandeld volgens de Europese en Vlaamse normen.

Onder bepaalde voorwaarden mogen ook bedrijven hun afvalwater lozen op de openbare riolering.

Deze voorwaarden zijn opgenomen in het bedrijfsafvalwaterbesluit van 2014 (<https://navigator.emis.vito.be/mijn-navigator?woId=67221>):

- Aquafin dient de aansluitbaarheid van het bedrijfsafvalwater op de RWZI te evalueren. Bedrijfsafvalwater moet verwerkbaar zijn binnen de restcapaciteit op de RWZI en mag geen aanleiding geven tot het minder goed functioneren van de RWZI noch tot beschadiging of verstoring van de werking van het toevoerend rioleringsstelsel en de pompstations.
- Op basis van deze evaluatie formuleert Aquafin een subadvies tijdens de vergunningsopmaak
- Indien de verwerking van het bedrijfsafvalwater om specifieke investeringsmaatregelen en/of specifieke exploitatiemaatregelen vraagt, zal Aquafin een contractvoorstel voor sanering opmaken.
Het saneringscontract beschrijft daarbij minstens:
 - o 1° de motivering, de wijze van vaststelling en het bedrag van de specifieke investeringskosten;
 - o 2° de wijze van de facturatie van de specifieke investeringskosten aan de exploitant;
 - o 3° de voorwaarden voor het aanrekenen van de specifieke investeringskosten aan de exploitant;
 - o 4° de eigenaar van de investeringen;
 - o 5° de verbrekingsvergoeding ingeval van vroegtijdige stopzetting van de overeenkomst.

- b) - Het jaarlijks indienen van het IMJV (integraal milieujaarverslag) met info over behandelde debieten, effluentconcentraties, verwijderingsrendementen, geloosde vrachten, gebruikte zuiveringstechnologie,...
 - Het jaarlijks overmaken aan de afdeling Handhaving van de in het vorige punt bedoelde informatie, aangevuld met gegevens over verwerkte afvalstoffen en de gedetailleerde resultaten van het in Vlare II voorziene controleprogramma.
 - Het melden van incidenten (voorvallen) waarbij de normen niet gehaald worden of dreigen niet gehaald te worden.
- c) In 2020 voldeed 99% van de Aquafin-installaties aan de lozingsnormen, in 2019 bedroeg dit zelfs 100%. De percentages worden jaarlijks gepubliceerd in het jaarverslag.
- d) - Bij het niet-halen van de effluentnormen kan een PV opgemaakt worden door afdeling Handhaving dat overgemaakt wordt aan het parket; dit kan de basis zijn voor de eventuele opstart van een gerechtelijke vervolging.

- Bij het niet-halen van de normen kan Aquafin voor de betrokken RWZI ook een deel van de terugbetaling van de gemaakte exploitatiekosten door het gewest mislopen, tenzij het niet-halen van deze normen het gevolg is van een voorval veroorzaakt door derden (exploitatie-risico opgenomen in de Beheersovereenkomst).
- e) In de betrokken omgevingsvergunning voor de site Ninovestraat (MB van 9 november 2018) wordt de tijdelijke verdere lozing van bedrijfsafvalwater op het oppervlaktewater (de Molenbeek) niet langer toegestaan, en wordt een vergunning verleend voor lozing op de RWZI mits het afsluiten van een saneringscontract. De afdeling Handhaving ziet toe op de naleving hiervan.
- f) i. De contractaanvraag 18000011 (dd. 27/03/2018) heeft geleid tot een contract gekoppeld aan de uitvoering van het project investeringsproject '23367 RWZI Ronse: uitbreiding'. Aangezien dit investeringsproject nog niet gerealiseerd is, is dit contract momenteel nog niet uitvoerbaar.
Via contractaanvraag 19000011 (dd. 17/04/2019) heeft Utxbel vervolgens een contract aangevraagd voor de (tussentijdse) periode tot aan de oplevering van het investeringsproject 23367. Aquafin heeft een contractvoorstel opgemaakt op 05/06/2019, waartegen Utxbel beroep heeft aangetekend op 01/07/2019. Bij ministerieel besluit van 21/5/2021 is het beroep gegrond verklaard en wordt Aquafin opgedragen om een nieuw contractvoorstel op te maken. Deze beslissing is op 21/5/2021 meegedeeld aan de exploitant, Aquafin en de VMM. Op 25/5/2021 is het nieuwe contractvoorstel 19000011 door Aquafin meegedeeld aan de Utxbel. Utxbel heeft tegen dit contractvoorstel opnieuw beroep aangetekend op 18/06/2021. De beroepsprocedure is nog lopende.
- ii. De voorwaarden die zijn opgenomen in het huidige contractvoorstel 19000011 zijn:
- Bedrijf dient te investeren in de uitbreiding van de biologische zuiveringscapaciteit op RWZI Ronse;
 - Bedrijf dient aan te tonen dat bedrijfsafvalwater goed biologisch afbreekbaar is;
 - Bedrijf dient te lozen binnen de grenswaarden opgenomen in de omgevingsvergunning
- iii. Zoals vermeld in het bedrijfsafvalwaterbesluit moet het gaan om specifieke investeringsmaatregelen en/of specifieke exploitatiemaatregelen die nodig zijn om het bedrijfsafvalwater mee te kunnen verwerken op de RWZI.
Ingeval van Utxbel Ninovestraat wordt een uitbreiding van het bestaande biologische volume met 600 m³ als specifieke kost ten laste van de exploitant voorgesteld ten bedrage van 800.000 euro (maximumbedrag excl. BTW). In functie van de specifieke levensduur van de installaties kunnen op een later tijdstip ook bijkomende kosten worden aangerekend.
- iv. Aangezien er nog geen uitvoerbaar of ondertekend contract is, werd de waterzuivering op heden nog niet uitgevoerd.
- v. Zoals vermeld in het bovenstaande is het investeringsproject '23367 RWZI Ronse: uitbreiding' nog niet gerealiseerd en is er nog geen ondertekend saneringscontract voor de tussentijdse periode. Er is dus nog geen aankoppeling aan de RWZI-collector. Niettemin wordt momenteel samen met Aquafin, Utxbel en mijn kabinet naar een spoedige oplossing gezocht. In dit verband verwijs ik naar het antwoord op deelvraag 2.

- g) Indien Aquafin zou vaststellen dat Utexbel de vergunningsvoorwaarden niet naleeft, kan Aquafin overgaan tot een incidentmelding, waarna de Afdeling Handhaving een PV kan opmaken.
- h) Zoals aangegeven in vraag 1 is de taak van de overheid inzake zuivering van afvalwater vastgelegd in de wetgeving.
2. Er lopen momenteel besprekingen met Aquafin, Utexbel en mijn kabinet, onder meer om een aansluiting op de RWZI mogelijk te maken voor de vestiging in de Ninovestraat. Bedoeling is om een gezamenlijke oplossing uit te werken waarbij de vestiging in de Snoecklaan zijn afvalwater zelf zou zuiveren en op die manier niet langer voor problemen op de RWZI van Ronse kan blijven zorgen. Voor deze vestiging loopt er momenteel een beroepsprocedure tegen de omgevingsvergunning van de deputatie dd 01/07/2021. Naast de mogelijkheid van aansluiting op de RWZI, worden ook alternatieve oplossingen onderzocht, zoals de mogelijkheid van een eigen waterzuivering op de terreinen van Utexbel.
3. De afdeling Handhaving stelde begin 2021 een proces-verbaal op wegens onvergund lozen op oppervlaktewater. Dit PV is in behandeling bij het parket. Het bedrijf werd uitdrukkelijk aangemaand, meest recent in mei 2021, om een actieplan op te stellen om het lozen van bedrijfsafvalwater op oppervlaktewater te stoppen, ook tijdelijk in afwachting van een aansluiting op de openbare riolering. Aangezien Utexbel Ninovestraat geen afdoend antwoord gegeven heeft om de lozing op oppervlaktewater te stoppen, werkt de afdeling Handhaving momenteel aan nieuwe maatregelen ten aanzien van het bedrijf.
4. In Ronse heeft VMM PFAS gemeten bij 5 textielbedrijven over een periode van 2008 tot 2021. Het gros van de metingen ligt onder de 1 µg/l, met uitzondering van een aantal metingen bij Associated Weavers in 2010 en 2011. De gemeten waarden bij Associated Weavers liggen ruim onder de sectorale lozingsnormen voor textiel in VLAREM II. Er zijn geen vaststellingen van illegale lozingen van PFAS.

In het kader van het milieuhygiënisch onderzoek van 2018/2019 werd in opdracht van de OVAM een staalname van de oeverbodem uitgevoerd naast de Molenbeek ter hoogte van Bakkereel in de nabijheid van het textielveredelingsbedrijf Tardel. Het onderzochte bodemstaal kreeg het label B6. Uit de analyseresultaten blijkt dat op deze locatie een PFOS-concentratie van 120 µg/kg ds werd gemeten. Rekening houdende met de ontwerp-bodemsaneringsnorm van 3,8 µg/kg ds voor PFOS in het vaste deel van de aarde in natuur- en landbouwgebied, betekent dit dat de bodemsaneringsnorm hier 31,6 keer werd overschreden. Op basis van de zeer beperkt beschikbare onderzoeksresultaten kan de precieze oorzaak van deze verontreiniging momenteel echter niet bepaald worden.

Er kan momenteel ook geen uitspraak gedaan worden over de historiciteit van de bodemverontreiniging specifiek voor deze locatie en evenmin voor de bodemverontreiniging op de andere locaties langs de Molenbeek omdat niet gekend is wanneer deze bodemverontreiniging werd veroorzaakt.

Voor wat betreft de verdere stappen die in dit verband gepland zijn, kan verwezen worden naar het antwoord op deelvragen 5b en 5c.

5. a) Bij de afdeling Vlaams Planbureau voor Omgeving (VPO) werd en wordt kennis verzameld in het kader van de algemene Vlaams Humaan Biomonitoring programma om blootstelling aan en gezondheidsrisico's van PFAS en vlamvertragers te kunnen inschatten. Dit geeft een beeld van de achtergrondblootstelling in Vlaanderen. Momenteel worden door Agentschap Zorg en Gezondheid (AZG) samen met OVAM, VMM en departement Omgeving in het

kader van de expertenwerkgroep PFAS modellen ontwikkeld o.b.v. deze en andere resultaten om het belang van verschillende opnameroutes voor PFAS en bijhorende gezondheidsrisico's te bepalen. Deze modellen zullen ook toegepast worden in het huidige dossier. Vanaf 2022 wordt een nieuwe Vlaamse campagne gestart met specifieke aandacht voor PFAS, vlamvertragers en andere polluenten. De link tussen de aanwezigheid in het milieu en de opname in de mens krijgt hierbij bijzondere aandacht.

De OVAM staat in nauw overleg met het AZG om de situatie in Ronse op te volgen. In eerste instantie gaat dit over het meer gedetailleerd in kaart brengen van de verspreiding van verontreiniging met gebromeerde vlamvertragers en PFAS. Dit zal het voorwerp zijn van een gezondheidskundige risico-interpretatie; er zal bekeken worden of er no-regret maatregelen worden geadviseerd in een zone uitgebreider dan waar de huidige adviezen van toepassing zijn.

Mijn collega bevoegd voor volksgezondheid heeft reeds een standpunt uiteengezet rond extra bloedstaalnames als antwoord op de recente VOU 4260.

- b) Het bijkomend onderzoek dat door de OVAM werd opgestart op 7 september naar aanleiding van de vaststelling van het voorkomen van een oever- en waterbodemonverontreiniging met PFAS en met gebromeerde vlamvertragers langs en in de Molenbeek heeft als doel een inschatting te maken van de mogelijke risico's ten gevolge van deze verontreinigingen.

De resultaten van dit bijkomend onderzoek zullen in combinatie met de gegevens over de lozingen van het bedrijfsafvalwater en de lozingsvergunningen van een aantal bedrijven die o.a. actief zijn in de textielnijverheid, bepalen welke stappen door de OVAM in een volgende stadium kunnen ondernomen worden. Indien in een later stadium de verontreiniging toewijsbaar is aan bepaalde bedrijven, dan zal de OVAM hen aanmanen om een beschrijvend bodemonderzoek uit te voeren.

In een beschrijvend bodemonderzoek wordt de ernst van de bodemonverontreiniging onderzocht. Zo wordt meer informatie verzameld over de soort, de aard, de hoeveelheid, de concentratie, de oorsprong en de omvang van de verontreinigende stoffen. Ook wordt de mogelijke verspreiding en het gevaar op blootstelling ervan aan mensen, planten en dieren en van het grond- en oppervlaktewater en van de waterbodem nader bekeken. Op basis van dit beschrijvend bodemonderzoek wordt beslist of een bodemsanering noodzakelijk is.

- c) Zoals vermeld in het antwoord van vraag 5b zal OVAM de betrokken bedrijven aanmanen om een beschrijvend bodemonderzoek te voeren, indien de vastgestelde verontreiniging in en langs de Molenbeek in verband kan worden gebracht met de lozing van bedrijfsafvalwater. Indien uit deze onderzoeken zou blijken dat een bodemsanering nodig is, dan zullen de betrokken bedrijven ook daartoe aangemaand worden. De onderzoeks- en saneringskosten zijn voor rekening van de saneringsplichtige bedrijven.

In afwachting van de opstart van beschrijvende bodemonderzoeken zullen de beschikbare gegevens over lozingen van bedrijfsafvalwater gecombineerd worden met de analyseresultaten om te bepalen of er een verband kan aangetoond worden.

6. In het kader van het Vlaams humaan biomonitoring programma worden sinds 2002 interne gehalten aan verschillende stoffen gelinkt met verschillende gezondheidseindpunten gaande van vroegtijdige gezondheidssignalen tot ziekte-outcomes. Op deze manier wordt het mengseleffect bestudeerd. Onderzoek naar gezondheidseffecten van blootstelling aan mengsels is ook een belangrijk thema in HBM4EU (2016-2022), waar verschillende Vlaamse onderzoekspartners aan bijdragen.

Ook in het partnerschap PARC (2022-2029) zal mengseltoxiciteit en hoe op te nemen in risico-analyse van mengsels van chemische stoffen een belangrijk speerpunt zijn. Verschillende Vlaamse onderzoekspartners (waaronder VITO, ILVO, PIH en alle Vlaamse universiteiten) en overheden zoals OVAM en departement omgeving zijn actief betrokken bij dit partnerschap.

Concreet bekijkt het AZG in haar risico-inschattingen de gezondheidkundige eindpunten. Indien de literatuur onvoldoende rekenvoorbeelden heeft om de mengseltoxiciteit in kaart te brengen is de benadering vanuit gezondheid een 1^e lijns-techniek die aandachtspunten genereert indien bv. stof x, y en z allen een impact zouden hebben op hetzelfde gezondheidkundige eindpunt. Dit zou dus aanleiding geven tot extra voorzichtigheid (bv. extra voorzorg in het formuleren van maatregelen). Hetzelfde principe geldt trouwens bij de inschatting en omschrijving van de kwetsbare populatie tussen die verschillende polluenten.

In een aantal vergunningen van bedrijven met complexe afvalwaters zijn acute toxiciteitstesten opgenomen. Deze testen laten toe om het effect van (een mengsel van) toxische stoffen in water te meten. Ze hebben het voordeel dat ook de effecten van ongekende stoffen en eventuele mengseltoxiciteit mee worden opgepikt.

Het is de bedoeling om in de toekomst meer acute toxiciteitstesten op te nemen in de vergunningen. Het gebruik van biotests voor het detecteren van specifieke effecten zoals hormoonverstoring of carcinogeniteit in oppervlakte- en afvalwater wordt momenteel onderzocht binnen een werkgroep van de Kaderrichtlijn Water.

De onderzoeksgroep beveelt aan om specifieke biotests (ER-CALUX, A-YES) in te zetten voor het detecteren van oestrogene activiteit. Dit is een van de effecten die veroorzaakt worden door de groep van PFAS verbindingen. Vanuit VMM worden de initiatieven rond effectgericht meten maximaal opgevolgd en ondersteund.